

PO SCELBOVI VRNITVI IZ AMERIKE**Italijanska politika na križpotju****Vlada v krizi - Nenni ponuja pomoč Krščanski demokraciji**

Ministrskega predsednika Scelbo, ki se je pravkar vrnil iz Amerike, čakajo izredno težke naloge. Njegova večina v parlamentu se je začela majati. Spor je nastal zaradi agrarne reforme: republikanska stranka je izjavila, da odklanja agrarni sporazum, sklenjen med vladnimi skupinami, to se pravi, da bo glasovala proti vladi ter prešla v opozicijo. Mnogi so zastran tega pričakovali, da vlada odstopi, še preden odpotuje Scelba v Ameriko.

Da bi ne bili primorani uradno potovanje preklicati, so vladno krizo v poslednjem trenutku odložili. Sklenili so pa, da je treba spor razčistiti, brž ko se Scelba vrne domov.

Sedaj je nastopil čas razčiščevanja. Na prvi pogled gre za izrazito notranjepolitično italijansko zadevo, ki se prav nič ne tiče tujine. Saj so Italijani gospodarji, da uredijo razmere v svoji državi tako, kakor se njim samim zdi prav. In vendar vlada v inozemstvu za italijansko krizo velikansko zanimanje. Zakaj?

ARMADA AKTIVISTOV

Vzrok je uspeh komunistov in z njimi združenih Nennijevih socialistov pri zadnjih volitvah 7. junija 1953. Ti dve stranki sta tedaj zbrali okoli sebe nič manj ko 9 in pol milijona glasov. To pomeni, da se je takrat 36 od sto volilcev izreklo za socialno revolucijo.

Zelo mnogo glasov so tedaj dobili tudi fašisti in monarhisti: 13 odstotkov. Ti so tudi nasprotniki sedanje italijanske republike. Za obstoječo demokratično državno ureditev se je izreklo le nekaj več ko 49 od sto Italijanov. Skoro vsak drugi državljan je bil torej 7. junija 1953 nasproten sedanjemu družabnemu in političnemu redu v Italiji.

Toda kdor hoče pravilno oceniti moč in udarnost komunistov in Nennijevih socialistov, se ne sme ustaviti pri številu njih volilcev. Skrajna levica razpolaga z najbolje izgrajenim strankarskim ustrojem v državi. Moč komunizma je utelešena v stotisočih, požrtvovalnih aktivistov, delujočih v strokovnih, prosvetnih, združnih in športnih organizacijah, raztresenih po vsej republiki. V njih so združeni v disciplinirano enoto milijoni mož, žena, deklet in mladeničev.

Res je, da imajo komunisti in Nennijevci tudi mnogo denarja. Nekdo je izračunal, da imata obe stranki letno nič manj ko 25 do 30 milijard lir dohodkov. Zgrešeno bi pa bilo, če bi kdo mislil, da je le denar vzrok njihovih uspehov. Njihova gonilna sila je v fanatični borbenosti njihovih aktivistov. Gre za stotisoče ljudi, ki so stranki posvetili svo-

je življenje. Komunizem je zanje važnejši kakor poklic, žena ali otroci. Za svojo idejo so pripravljene tvegati vse ter zanjo zgrabiti če treba tudi za orožje.

S takim nasprotnikom se ni lahko boriti. Če bi prišlo do vojne s Sovjetsko zvezo — pravijo na zapadu — bi se komunisti in njih zavezniki uprli. Saj sta Togliatti in Nenni pred leti kar javno poudarila, da se njuni pristaši nikoli ne bodo borili proti sovjetskim vojakom. Tu ne gre več za navadno »peto kolono«, temveč za več ko eno tretjino italijanskega naroda.

»BOLNI MOŽ« V EVROPI

Kako naj se zapad v primeru nove vojne zaneše na tako deželo? Kaj bi imel od zaveznika, pri katerem je vsak tretji vojak s srcem na strani sovražnika?

Amerika je dala De Gasperiju milijarde dolarjev ne le zato, da obnovi gospodarstvo Italije, temveč tudi, da s primernimi reformami zajezi komunistično nevarnost. Volitve junija 1953 so dokazale, da so bile denarne žrtve zaman: De Gasperi je zgubil absolutno večino v parlamentu in ni mogel več sestaviti vlade. Še nekaj takih volitev in mar-

kistična levica bi zagospodarila nad državo.

Prvo, kar bi nova vlada izvedla, bi bil prelom z zapadom. Italija bi se naslonila na Sovjetsko zvezo.

Ta negotovost političnih razmer v Italiji je vzrok, da so nekateri zapadnjaki označili Italijo za »bolnega moža v Evropi«. V začetku leta 1954 so v Ameriki mnogi že predlagali, naj se Italija briše iz števila zaveznikov, na katere se zapad more zanesti, in jo hoteli prepustiti njeni usodi.

Toda rastoče komunistične nevarnosti so se zavedali tudi v Italiji sami. De Gasperijev naslednik Fanfani je sprevidel, da z dosedanjimi sredstvi in načini Krščanske demokracije ne more tekmovati z marksistično levico.

Po zmagi katoliških levičarjev na občnem zboru Krščanske demokracije v Neaplju je Fanfani sklenil korenito spremeniti politiko stranke. To tem bolj, ker je spoznal, da mu brezpogojna pomoč Cerkve ne zadostuje več v borbi proti skrajnemu marksizmu. V Italiji žive milijoni, ki v političnih zadevah ne poslušajo duhovnikov, temveč ravnajo po lastnem, neodvisnem razsodku.

De Gasperi in Fanfani

Fanfani je ubral popolnoma nasprotno pot kakor De Gasperi. Pokojnik je videl svojo prvo nalogo v tem, da poravnava nasprotja med različnimi strujami v stranki. Najvažnejše se mu je zdelo, da očuva edinost med laškimi katoličani ter jih v strujenih vrstah vodi v volivno borbo.

Fanfani je pa polagal glavni poudarek na idejno enovitost in disciplino stranke. Zanj ne zadostuje, da je kdo vpisan v stranko in glasuje pri volitvah za njene kandidate. Člani morajo za organizacijo stalno delati in se zanjo žrtvovati. Potrebna je vojska aktivistov, ki so v stalnem stiku z ljudstvom ter neumorno branijo in širijo idejo organizacije. Stranka naj bi po zgledu komunistov postala udarna in borbena enota.

Strokovna združenja naj se odločno zavzemajo za gospodarske koristi delavcev, kmetov in nameščencev in vlada naj jih pri tem čvrsto podpira. To je edina pot, ki vodi k trajnim uspehom.

V tej smeri se Krščanska demokracija sedaj polagoma presnavlja. Prvi uspehi se že kažejo. Dosedanje naraščanje komunističnega in Nennijevega gibanja se je vsaj trenutno ustavilo. Najvidnejši dokaz so volitve v delavske svete v industrijskih velepodjetjih severne Italije. V tovarnah Fiat so protikomunistični delavci dobili 65 odstotov več-

ne. Ravno tako so protikomunisti zmagali celo v rdeči Emiliji pri volitvah v kmečke bolniške blagajne.

OBČNI ZBOR V TURINU

Napačno bi seveda bilo pripisati vse te uspehe Fanfaniju. Za najnovejše poraze so v veliki meri krivi komunisti in Nennijevci sami. Prepogostoma so gnali delavce v čisto politične stavke, ki niso imele nič opraviti z gospodarskimi delavskimi koristmi. Porazov so kriva tudi trenja v notranjosti marksistične leveice.

Po velikem uspehu junija 1953 so komunistične in socialistične množice pričakovale, da bo marksistična levica dobila vsaj delen vpliv na državno oblast.

Toda kmalu se je izkazalo, da so ti upi bili jalovi. Navzlic težavam, s katerimi se mora vsakodnevno boriti Krščanska demokracija, ni bila primorana pritegniti k sodelovanju marksistične leveice. Delavci so videli, da je ostalo vse pri starem in začeli premišljevat, ali ni dosedanja politika zgrešena. To je glavni vzrok, da so se v vrstah Togliattijevih in Nennijevih pristašev pojavila trenja.

V takem ozračju je Nenni sklical občni zbor svoje stranke v Turin. Na njem je razvijal in poudarjal misel, da je za socialni in

NOVICE Z VSEGA SVETA

VELIK DOBROTNIK ČLOVEŠTVA

Otroška paraliza je huda in zelo razširjena bolezen. Otrok, ki ga popade, ohromi na nogah ali rokah, večkrat na vsem telesu. Nekateri postanejo bebeci. Bolezen so smatrali za neozdravljivo.

Sedaj se je pa ameriškemu zdravniku Salku posrečilo odkriti uspešno sredstvo zoper to nadlogo. S posebnim cepljenjem se lahko bolezen uniči in otrok popolnoma ozdravi.

Tako je dr. Jonas Salk predvčeršnjim oznanil po ameriškem radiu in napolnil s srečo in veseljem milijone družin po vsem svetu. V prihodnjih mesecih bodo cepili samo v Združenih državah od 12 do 15 milijonov otrok. Dr. Salk zasluži res naziv dobrotnika človeštva.

Zdravilo je zelo poceni. Njegova izdelava stane le 1 dolar. V drobni prodaji bo treba zanj plačati približno 6 dolarjev.

BANDUNG

To je ime mesta na otoku Javi v Tihem oceanu, kjer se bodo 18. aprila zbrali na posvetovanje zastopniki 29 azijskih in afriških držav. Zasedanju bo prisostvovalo 600 častnikov iz vseh delov sveta in 2000 gostov.

Na njem mislijo razpravljati v glavnem o treh zadevah: najprej o kolonializmu. Ob sodili bodo tiste velesile, ki so si podjarmile tuje dežele v Afriki in Aziji, jih spremenile v kolonije ali posesti ter nad njimi po milijonih gospodarile. Podvrženim narodom naj vrnejo neodvisnost.

Druga točka bo uperjena proti politiki helvec, ki v nekaterih deželah ravnao krivično s črnici in vobče s temnopoltimi ljudmi. Samo zato, ker imajo drugačno kožo kot oni sami, jih prezirajo in zatirajo.

Končno bodo v Bandungu sklepali o stalnem sodelovanju med azijskimi in afriškimi narodi.

Zasedanje je zelo važno. Nanj pridejo tudi predsednik indijske vlade Nehru, v imenu Kitajske Ču En Laj in predstavnik Egipta Naser. Zapad ne sme podcenjevati zborovanja. Saj bo na njem zastopana približno polovica človeštva.

OBMEJNI PAS

V Rimu so podpisali, kakor vemo, razne trgovinske pogodbe med Italijo in Jugoslavijo, ki pa zanimajo predvsem trgovske kroge. Ljudje ob meji se pa sprašujejo, kdaj se bo odprl promet za osebe na predlaganem pasu 10 ali 15 kilometrov sem in tja. Podpredsednik goriške trgovske zbornice g. Morassi je izjavil novinarjem, da bodo o tem razpravljali posebni pododbori in da se bo to zgodilo prav kmalu.

Le na ta način — je poudaril — je mogoče pomagati gospodarsko izhirani Gorici, posebno njenim trgovcem in obrtnikom. Želimo, da bi se njegova napoved čimprej uresničila ter veljala tudi za Tržaško ozemlje.

KULTURNO SODELOVANJE

Italija in Jugoslavija želita sodelovati tudi na kulturnem področju. Znanstveniki obeh držav naj bi hodili izmenoma predavati k sosedu.

Zadnjič je predaval v Milanu dr. Vratuša, sedaj pa hrvaški starinoslovec Abramović

Benetkah, Ravenni in Spoletu, in sicer o zgodovinskih spomenikih v Dalmaciji. Želimo, da bi se to sodelovanje raztegnilo tudi v naše kraje.

GEORGIJ MALENKOV

Stalinov naslednik Malenkov je postal minister za električno. Ker ga dolgo ni bilo nikjer na spregled, so časniki pisali, da je zginil. Sedaj se je izkazalo, da je pregledoval električne naprave po Sibiriji. Da bi razpršil govorice, ki se o njem širijo, se je pojavil pri gledališki predstavi v Moskvi.

Sumljivo je samo to, da ga sovjetsko časopisje že zopet napada, četudi je bil javno priznal »svoje napake«. Iz tega sklepajo, da Hruščev zoper njega nekaj pripravlja.

»NEPOTREBNI PAPIRJI«

Tržaški škof Santin je imel na veliko nedeljo v stolnici pridigo, v kateri je med drugim obžaloval neprestano izseljevanje italijanskih »rojakov« iz cone B. »Kruho preganjanje, trajajoče že 10 let,« je rekel, »goni čez mejo te družine, te otroke, te delavce, da bi si na pošten način poiskali kruha, katerega sta jim zmerom dajala njih morje in zemlja. In medtem ko se ta krivica dan za dnem ponavlja, si nekateri izmenjujejo govore o dobrem sosedstvu in podpisujejo nepotrebne papirje, a nihče se ne gane, da bi preprečil to sramoto. Na ta način,« je škof dodal, »se v najbolj zapuščenih bratih tudi izdaja Kristus.«

Pogodbe, ki jih je podpisala in jih podpisuje demokristjanska vlada z Jugoslavijo, je torej označil škof za »nepotrebne papirje« in njeno politiko z jadranskim sosedom za »izdajstvo Kristusa«. To je storil v prisotnosti vladnega komisarja Palamare in ostalih civilnih in vojaških oblastnikov.

Radovedni smo, ali bo rimska vlada na ta nezasišano ostru javni napad molčala.

»IZPLAČALO SE JE«

Scelba in zunanji minister Martino sta se vrnila iz Amerike. Razgovori, obiski in pojedine so ju močno upehali. »Trudna sva do smrti,« je pri odhodu vzdihnil Scelba, »a se je izplačalo.«

Uspehi potovanja so naslednji: Amerika in Italija se bosta odslej stalno obveščali in posvetovali o vseh važnih mednarodnih dogodkih. Amerikanci bodo s svojim denarjem pomagali razvijati italijansko industrijo, vlagali kapital zlasti v ležišča petroleja. Amerika bo končno zgradila v Italiji tovarno za pridobivanje atomske sile v gospodarstveni namene. Se je res izplačalo.

ZDRAVNIŠKI PREROKI

V angleškem mestu Shrawley je te dni praznoval najstarejši prebivalec 100-letnico rojstva. Ko je imel 14 let, so zdravniki napovedali, da bo čez nekaj tednov umrl. Ko jih je imel 56, so ga dali v sveto olje. Danes je zdrav in čil in pravi, naj grejo zdravniki raketom živjati.

NOV IZUM

V Milanu so prvič kazali film novega izuma »cinerama«. Gledalec vidi s prostim očesom podobe v treh dimenzijah ali razsežnostih. Vrtijo se pred teboj kot žive in zdi se

ti, da si sredi med igralci. Tudi glasovi so naravni in ne kovinski kot do zdaj.

Zaenkrat so pa vstopnice še precej drage. Navaden sedež stane — 2000 lir.

SLOVENSKI STAVBENIK

Mestni svet v Gorici je sklenil povečati sedež občine in razpisal natečaj za načrte. Najboljšega je napravil bivši vseučilišni profesor na Dunaju Maks Fabiani, Slovenec iz Štanjela. Prisodili so mu 300.000 lir nagrade.

Po njegovi zamisli je bil zgrajen tudi Trgovski dom v Gorici, sedaj bo pa še goriška mestna hiša.

LETALSKO VESELJE

Višješolci iz Gorice, med njimi tudi slovenski, so imeli osemdnevni letalski tečaj na Velikih Rojaj. Priredilo ga je ministrstvo, da bi vzbudilo v mladini veselje za to stroko. Dijaki so krmarili sami zrakoplove nad mestom.

Izmed vseh krajev v državi sta se najbolj odlikovala Gorica in Trst. Samo enega tečajnika so zavrnil. Najboljši prejmejo študentske stipendije za letalsko šolo.

ZBORNICA TUDI OD ZUNAJ POKA

V italijanskem parlamentu ne poka samo znotraj, temveč tudi zunaj. Na posloplju, ki ga imenujejo Montecitorio, so stavbeniki opazili sumljive razpoke. V zidovje bodo morali vbrizgati cement, da se stavba še bolj ne pokvari ali začne celo rušiti.

Zato bodo poslanci morali hoditi na seje skozi stranska vrata.

GOVOR PIJA XII.

Papež je na veliko noč nagovoril ogromno množico 300 tisoč ljudi, ki se je bila zbrala k sv. maši na trgu pred cerkvijo sv. Petra v Rimu. Spomnil se je vseh, ki trpijo preganjanje, vseh bolnikov in revežev ter nesrečnežev v ječah. Njegovo srce je v skrbeh za negotovo in temno bodočnost številnih narodov in zato blagoslavlja vse državnike, v katerih rokah leži usoda sveta. Blagoslavlja jih, da bi sklenili pogodbe, ki naj zagotovijo mir, izvedejo postopno razorožitev ter prihranijo človeštvu pustošenja nove vojne.

Atomska sila — je dejal — naj služi blaginji človeštva. Bog ne daj, da bi se spreminila v pekleno moč, ki bi uničevala človeka in vse prevrgla.

Ob sklepu je Pij XII. podelil apostolski blagoslov vsemu svetu.

SOVJETSKA POLITIKA

Preteklo soboto je Moskva sporočila francoski vladi, da odpoveduje pogodbo o prijateljstvu, ki jo je s Francijo podpisala 10. decembra 1944. Ravno tako je preklicala pogodbo o zavezništvu z Veliko Britanijo, sklenjeno 26. maja 1942.

S tem je hotela protestirati proti Zapadnoevropski zvezi in ponovni oborožitvi Nemčije.

Ta preklica ne bosta v ničemer spremenila političnega položaja v svetu. Saj angleško-rusko in francosko-sovjetsko prijateljstvo je že tako zdavnaj mrtvo. Odkar sta bili pogodbi podpisani, so se Sovjeti in zapadnjaki na celi črti sprli in se še vedno bore drug proti drugemu. Odpovedali so torej prijateljstvo, ki ne obstaja.

KAJ DELA CHURCHILL?

Ko je Churchill 5. aprila odstopil, je bilo vsem pri srcu nekam tesno. Zdelo se je, kakor da se stari svet ruši. Celo kraljica Elizabeta je potočila solzo ob slovesu. Proti vsem dvorskim predpisom je prišla k njemu na kosilo in mu napila. Njene besede so starega ganile. Ponudila mu je čast vojvode, pa je odklonil.

To je zares poseben značaj. Bili so časi, ko je imel oblast nad polovico sveta, a ni maral časti. Živel in čutil je z ljudstvom, a vendar stal visoko nad njim. Bil je preprost, toda ljubil razkošje, se rad obdajal s trumo tajnikov, zdravnikov in služabnikov. Sedaj ko se je umaknil na počitek v Sicilijo, je vzel s seboj 32 kovčkov in 15 spremeljivalcev. Do danes je pokadil 160 tisoč cigar, kozarcev konjaka in vina pa ni mogoče prešteti.

Kljub temu je vse življenje trdo delal. Sredi političnih borb je še dobil čas, da je spisal nad 20 knjig. Od države ni jemal plače, dovolj je služil s pisanjem. Samo Corriere della Sera mu je izplačal za prevode njegovih del 1200 milijonov lir. Mož je težko bogat.

Za svojega naslednika je predlagal Edena, ki je prevzel njegovo politično dediščino.

MACKOVLJE V CVETJU

Zunanji minister je pa postal Mac Millan. Sposobni ljudje, toda majhni, če jih primerjamo s starim velikanom.

Churchill je sedaj v Siracusi na Siciliji in slika. V njegovem hotelu se je naselila tudi Bartolijeva znanka in ameriška veleposlanica gospa Klara Luce. Gotovo bo hotela z njim govoriti in ga kot sitna muha nadlegovati.

Italijanska politika na križpotju

(Nadaljevanje s 1. strani)

demokracijski napredek Italije nujno potrebno, da se marksisti in katoličani pomirijo in sodelujejo. Rekel je, da je njegova stranka pripravljena Krščansko demokracijo v parlamentu čvrsto in stalno podpirati.

Stavil je samo pogoj, da se demokristjani z njim zedinijo na skupni socialni program in spremene svojo zunanjo politiko. Pri tem se je zavedal, da Krščanska demokracija ne more pognati v zrak zaveznških pogodb, sklenjenih z zapadnimi velesilami. Odkod naj bi potem Italija prejela dragoceno pomoč, ki ji danes prihaja iz Amerike?

Zato Nenni ni zahteval niti, naj vlada odpove zaveznštvu z zapadom ter se osloni na Sovjetsko zvezo, niti naj bo Italija nevtralna. Zadovoljil se je z naslednjim: Italija naj le ostane članica Atlantske zveze, toda gleda naj strogo na to, da ta zveza ohrani svoj resnično obrambni značaj ter se nikoli ne pretvori v napadalko Sovjetske zveze.

MARKSISTI IN KATOLIČANI

Nennijev pogoj je v primeri s tem, kar je zahteval pred 2 letoma, zelo zmeren. Tedaj je brezpogojno odklanjal vsako zaveznštvu Italije z zapadom. Danes zaveznštvu sprejema, kar Togliattiju prav gotovo ne hodi prav.

Vendar Fanfani zahteva od Nennija nekaj več. Od njega zahteva, naj se otrese vsake odvisnosti od komunistov ter proglasi svojo stranko za popolnoma neodvisno in resnično demokratično organizacijo.

To pomeni, da se Nennijevi socialisti morajo odpovedati v politiki načelu nasilja.

Vsaka stranka sme priti na oblast samo po volji ljudstva in ne z državnim udarom. Vse dotlej, dokler se bo Nenni čutil s Togliattijem eno, bo obstajala stalna nevarnost, da se poskusi skupno s komunisti polastiti ob ugodni priliki državne oblasti z orožjem ter proglašiti »diktaturo proletariata«. To pomeni, da bi združeni komunisti in socialisti vse ostale stranke takoj razpustili, jim vzeli tisk in vse ostale politične svoboščine.

Če se Nenni jasno in javno ne odpove takim načrtom, demokristjani z njim ne morejo sodelovati. Saj bi mu sami pomagali, da jim skupno s komunisti izkoplje grob.

To je glavni in bistveni pogoj, ki ga stavi Fanfani Nenniju za sodelovanje med katoličani in marksističnimi levičarji pri skupnem upravljanju države. Drugih pogojev mu ne stavi. Papeške okrožnice tolmačijo torej vodilni italijanski katoličani povsem drugače kakor nekateri naši ljudje.

Kako se bodo razmere v Italiji razvijale, ne vemo. Za sedaj se Nenni ni hotel odpovedati skupni akciji s komunistično stranko. V Turinu je bila sprejeta samo resolucija, da naj Nennijevi socialisti bolj kot doslej poudarijo in razvijejo svojo samostojnost in idejno neodvisnost od komunistov. To je prvi korak, ki pa Krščanske demokracije ne more zadovoljiti.

Razprava med Fanfanijem in Nennijem se bo kljub temu nadaljevala. Odločitev je vsekakor težka, zakaj sodelovanje med njunima strankama bi pomenilo daljnosežen zgodovinski preokret v politiki Italije.

NOVICE

RES JUNAKI

Ta mesec so začeli kazati po Italiji film o osvojitvi druge najvišje gore na svetu, imenovane K2, ki meri 8611 metrov.

Odprava je štela 18 mož, med njimi je bilo 5 znanstvenikov, ostali so bili izurjeni planinci. Vsi so se morali več mesecev vežbati v mrazu in razredčenem zraku, preden so smeli na pot. Prvo taborišče so postavili na ledeniku Baltoro v višini 5000 metrov. Od tod so posamezne skupine z nosači postavile še 9 šotorov. Več ko mesec dni so se z nadčloveškimi napori prebijali skozi led in mimo groznih prepadov do osmega taborišča 7740 m visoko.

Spotoma je umrl junaški Mario Puchoz. Zadnja dva, določena, da naskočita vrh, sta postavila poslednji šotor 500 m pod vrhom. Potrebovala sta 13 ur, da preplezata te metre po navpičnem gladkem ledu. Dne 31. julija 1953 ob 6. uri zvečer sta zasadila prapor na teme gore. Nekaj minut sta obstala v veličastno tihi višini in — filmala. Ko sta se privlekla nazaj do šotora, so jima morali odrezati več zmrznjenih prstov.

Ves svet se čudi junaštvu odprave, ki jo bomo sedaj videli v filmu.

PAPEŽEVA STRAŽA

Že v starih časih, ko so poglavarji Cerkve bili obenem močni posvetni vladarji, so v Vatikanu gledali s ponosom na izurjene papeške čete. Najbolj so upoštevali Švicarje, ki so kot najemniki tvorili telesno stražo svetega očeta. Še danes nastopajo pri velikih svečanostih v slikovitih uniformah, ki jih je zamislil sam veliki umetnik Michelangelo.

Danes je njih število zelo padlo. Od 200 mož jih bodo sedaj znižali na 80. Tudi se Švicarji ne javljajo več v papeško vojaško službo. Nimajo potrebe, ker vlada v Švici blaginja.

PUŠČAVA NEVADA

Velesile v zadnjem času mnogo govore o razorožitvi in nujni potrebi, da se ustanovi trajen mir med narodi. Medtem so v ameriški puščavi Nevadi razstrelili novo grozotno bombo. Njena slepeča luč se je videla celo v mesto Los Angeles, to je 400 kilometrov daleč. Razprava o razorožitvi gre naprej.

JE ŠLO BREZ SODNIKA

V Hampshire na Angleškem živi pameten trgovec Robbins. Tudi on prodaja blago na bukvice. Ko so nekateri njegovi odjemalci kratkomalo »pozabili« več mesecev plačati, si je lepo izmislil: njihova imena in dolg je napisal na tablo in jo razobesil v izložbenem oknu. Ker jih je bilo sram, so v teku tedna vsi prihiteli plačati.

ZEMLJA SE TRESE

Prvi dan aprila so prebivalci otoka Mindanao z grozo v očeh bežali iz hiš. Hud potres je bobnal v tleh vseh Filipinskih otokov, raztresenih v oceanu na koncu Azije. Nad štiri sto ljudi pokopanih pod ruševinami, na desetisoče jih je ostalo brez strehe. Človek se nehote spomni na potres v Mesini leta 1908, ko je prišlo ob življenje kar 80.000 ljudi, ali onega na Japonskem v letu 1923. Takrat je bilo mrtvih kar okoli 130.000 prebivalcev.

Dopisi s Tržaškega

KATINARA

Skozi vse velikonočne praznike se je oglašal na Katinari zvon in oznanjal z žalostnim glasom: Irme Čokove ni več!

Na velikonočni ponedeljek smo jo pokopali. Množica, ki se je molče poslovila od zglede učiteljice in narodne buditeljice, je bila najboljši dokaz, kako je bila pokojnica silno priljubljena in cenjena. V cerkvi se je od nje poslovil domači župnik g. Piščanc, ki je na kratko orisal njeno življenje. Pokojnica je bila v službi Boga in ljudstva. Kot globoko socialno čuteča žena je bila v pomoč vsem, ki so bili pomoči potrebni, tako da so jo ljudje povsod nazivali z vzdevkom »Šantla«.

Pokojna učiteljica Irma Čokova je bila vseskozi narodno zavedna, trdna in odločna. Klonila ni nikoli, niti v dneh najhujšega terorja. Fašistična šolska oblastva so jo upokojila obenem z ostalimi slovenskimi učitelji, ki niso klonili pred nasiljem ter kljub močnemu pritisku vztrajali na domači zemlji. Ko so vsi trepetali, je delala zlasti med mladino, zbirala šolske otroke, jih učila petja, branja, recitacij ter jih vzgajala v zavedne slovenske ljudi, da ne bodo klonili pred viharjem, ki se je zgrinjal nad našim ljudstvom. Med vojno je bila na strani onih, ki so se borili proti fašizmu. V njeni hiši je bil en razred nanovo ustanovljene slovenske šole, katero so vzdrževali ljudje sami. Imeti so hoteli svojo in ne ono, ki so jim jo ponujali nemški okupatorji.

Naj ji bo lahka slovenska zemlja, ki jo je tako zelo ljubila. Domačin

BRIŠČIKI

Za praznike je bila naša znamenita jama lepo razsvetljena. Ob tej priliki smo beležili veliko število obiskovalcev, med njimi so bili mnogi tujci. Naše kraške podzemne zanimivosti vzbujajo še vedno veliko pozornost v mednarodni javnosti. Rekli bi celo, da se za kraške jame bolj zanimajo Italijani in drugi narodi kot mi Slovenci. Poredko se namreč zgodi, da jih obišče kaka večja skupina naših ljudi. In vendar imamo Slovenci v Trstu in Gorici svoja planinska društva, ki bi lahko prirejala množične izlete v našo jamo.

Treba je le malo dobre volje in uspeh ne izostane.

TREBČE

Vest, da je v tržaški bolnici nenadoma umrl 45-letni domačin Angel Kralj, je globoko pretresla vse vaščane. Ko je pokojnik pretekli ponedeljek legel v posteljo, ni nihče pričakoval, da nas bo čez osem dni za vedno zapustil.

Srčna žila mu je močno otekla, čez nekaj dni se mu je pa kri zastrupila. Mladi mož je v torek, 12. aprila, na žalost boleznijo podlegel. Pokojnik je bil vzoren delavec, v svojem poklicu pravi mojster. Živel je za svojo družino in skrbel, da ji ni ničesar manjkalo. Pri srcu mu je bila predvsem hčerka Orlanda, ki se letos pripravlja na zrelostni izpit na učiteljski. Pokojniku ni bilo dano, da bi dočakal srečni zaključek hčerkinega šolanja.

Blagi Angel naj mirno počiva v Stvarniku. Gospe Marceli, njeni hčerki in ostalim sorodnikom izrekamo naše globoko sožalje.

SV. KRIŽ

Vsi Križani smo se razveselili, ko smo na veliko noč zvedeli, da so naše zaprte fante izpustili na začasno svobodo. V vasi pa se ni še polegel mučen vtis, ki ga je povzročila vest, da jih je javni tožilec na razpravi grobo zmerjal in žalil ter jih povrh še dal zapreti. Kakšen zločin so mladeniči zakrivali? — se sprašujejo ljudje. Prišli so na sodišče, da kot priče povedo, kaj se je v resnici zgodilo 5. oktobra z obtoženim Švabom. Javni tožilec pa je njihove izjave smatral za lažnive in predlagal sodišču, naj jih zaradi krivega pričevanja na mestu zapre. Še prej pa jih je obsul s kopicco psov, ki bi ne delale časti niti navadnemu zemljanu, kaj šele sodniškemu uradniku. Kaj imajo opraviti z razpravo »fojbe«! Ali se vročekrvni državni pravnik ni zavedal, da so bili fantje ob koncu vojne stari komaj 14 ali 15 let? Javni tožilec se je rad skliceval na razprave z onkraj železne zaves, pri tem pa pozabljal, da sam ravna za las podobno svojim tovarišem, ki jih napada.

Naše mladeniče so vaščani v nedeljo svečano sprejeli. Na njihovih obrazih je sijalo veselje, da so fantje zopet prosti. Ljudje so nabrali 70 tisoč lir, ki so jih mladeničem izročili v znak solidarnosti. Čustvovanju vsega našega prebivalstva se pridružuje tudi Novi list.

REPENTABOR

Te dni so zaključili dela na cesti proti naši znameniti, zgodovinski cerkvi. Bil je skrajni čas, da so pot uredili, saj se je ne poslužujejo le domači verniki, temveč tudi številni izletniki ter ljubitelji lepe umetnosti. Cesta je sedaj hvala Bogu lepa in široka. Prepričani smo, da bo odslej dotok tujcev večji, saj jim Repentabor nudi diven razgled na ves Kras in daleč naokrog od Nanosa preko Čavna do morja.

CEROVLJE

Deset let bo kmalu, odkar se je vojna končala, a Cerovci imamo še zmeraj velike težave z obnovo naše vasi, ki je bila leta 1944 popolnoma požgana.

Razdejana poslopja so zavezniki začeli obnavljati že leta 1946. V nekaj mesecih so bile hiše za silo popravljene, da so se vanje lahko vselile naše družine. Nato smo morali dolgo let čakati, da bi dela dokončali. Končno so se lansko leto okrog aprila pojavili v vasi zidarji. Treba je bilo namreč napraviti stropne, spopolniti pode, ometati okna in končati druga majhna, a zelo važna dela. Upali smo, da bo tedaj konec našega trpljenja, a smo se bridko zmotili. Tam nekje v oktobru zidarjev ni bilo več.

Morali smo torej prebiti še eno zimo, ne da bi bila naša stanovanja dokončno urejena. Tolažili so nas, da se bodo dela nadaljevala spomladi, toda pomlad je tu in je še vse pri starem. Radi bi vedeli, zakaj se naša obnova vleče že deset let. Med tem časom so v Trstu in tudi v naši občini zgradili nešteto krasnih stanovanj za nedomačine, nas pa, ki smo v minuli vojni vse izgubili, pozablja. V Cerovljah ni ene hiše, ki bi bila popolnoma obnovljena. Zato je skrajni čas, da se tej sramoti naredi konec.

Kaj pa z drugo vojno škodo?

Leta 1950 smo prejeli na račun nekaj denarja za nepremičnine. Kdaj nam bodo izplačali ostalo? Ta denar nam je zelo pri srcu, saj smo vse izgubili. Občutno škodo tri-pijo predvsem kmetje, ki si ne morejo tako zlahka nabaviti novega kmečkega orodja.

Zato upamo, da bodo oblastva uvidela naše potrebe in nam dala, kar nam gre. Na koncu še eno željo. Pred 6 ali 7 leti, ko je občina razširila neko cesto, je odstranila tudi vaško znamenje ali »pilj«, kakor mu mi pravimo. Tedaj so obljubili, da postavijo novo, lepše znamenje. Do danes tega niso napravili. Zato želimo, da se obljuba čimprej izpolni. Cerovci smo na naše znamenje zelo navezani, saj je to znak tiste vere, ki je največ pripomogla, da smo se ohranili kot ljudje in kot narod. Trdno smo prepričani, da bo tako tudi v bodočnosti.

ŠTIVAN

Na veliki petek so begunci iz ribiškega naselja priredili v Štivanu procesijo. Udeležili so se je tudi drugi begunci, ki so jih pripeljali s štirimi avtobusi iz Trsta. Pravijo, da je to stara navada iz Istre, in so jo letos prvič vpeljali v naših krajih. Procesije se je udeležil tudi oddelek vojakov iz Devina.

Ugotoviti moramo, da oblastva pridno skrbe za ezule. Zgradili so jim krasno asfaltirano cesto, napeljali vodovod in električno luč ter poskrbeli druge moderne potrebščine. Tem ljudem se mora že dobro goditi, ko tako pogosto sedijo v gostilni ter pridno bračajo kozarce zlate kapljice. Bili bi res nespametni, ko bi ostali doma ter morda trdo živeli, če jim življenje tu veliko laže poteka.

Sedaj se širijo govornice, da bodo begunsko naselje razširili. Pravijo, da bodo sezidali nove hiše. Domačini smo zaskrbljeni, ker ne želimo, da bi nam razlastili novo zemljo, saj je že tako ni veliko. Ne maramo tudi, da bi nam v bodočnosti sedli na vrat in nam vsiljevali svojo voljo. Upamo, da se to ne uresniči, saj mora prej ali slej tudi oblastvo srečati pamet.

BOLJUNEC

Kakor drugod na Tržaškem je do nedavne tudi pri nas skoraj 10 dni razsajala burja. Poleg tega da nas je vse prepihala, je povzročila mnogo škode na polju ter na poslopih. Marsikoga je tudi prisilila v posteljo, ker se je nalezel prehlada ter nezmanjkljive influence.

Neko noč so bili sunki burje tako močni, da smo se že bali za naše strehe. Zato se naslednjega dne nismo čudili, da je burja prevrnila ciganom voz, ki je stal v bližini naše vasi. Vsi družinski člani so bili več ali manj poškodovani. Šestletno hčerko so pa morali takoj odpeljati v bolnišnico, ker se je močno ranila v glavo ter zgubljala mnogo krvi. Da so jo ohranili pri življenju, so zdravniki morali narediti transfuzijo krvi.

Ljudi sedaj zanima, kako napreduje prizadevanje naše občine, da bi podaljšali filobusno progo do naše vasi. Prepričani smo, da bi se to lahko uresničilo in bi ne bilo potrebno bogve kakšnih stroškov. Nova proga bi olajšala promet ter bi silno dvignila turizem. Upamo, da bomo v kratkem kaj o tem slišali ter obvestili naše ljudi, ki z današnjimi prevoznimi sredstvi niso preveč zadovoljni.

Dopisi iz Goriške

GORIŠKI IN TRŽAŠKI SLOVENC

Goričani sledimo z veliko pozornostjo težki in ostri borbi, ki jo vodijo naši bratje na Tržaškem tako proti razlastitvenim odlokom vladnega komisarja Palamare kakor tudi proti zapiranju in policijskemu ustrahovalnemu zasliševanju slovenskih ljudi. Ni dvoma, da si je Palamara že do danes s svojim raznarodovalnim delom na Goriškem in Tržaškem stekel slab glas med našim narodom. Morda je uradna Churchillova izjava, da je Italija zopet »velesila«, šla nekaterim v glavo. Gospoda očitno ne zna več soditi, kaj je dovoljeno in kaj ni. Le tako si lahko vsaj nekoliko razložimo odloke o razlastitvi slovenske zemlje kakor tudi nastop proti nabrežinskemu županu. Zato moramo v tem odločilnem političnem razdobju biti vsi Slovenci budno na straži in s svojim skupnim odporom pomagati odgovornim krogom, da se spet streznijo. Drugače se politični voz lahko zažene v usodni tir, da bo podrl vse, kar so državniški dobrega sklenili v londonskem sporazumu.

VELIKA JAVNA DELA V FURLANJI

Vsa vzhodna Furlanija od Krmina do Tržiča se je te dni navdušila ob vesti, da se 18. aprila pričnejo prva dela, ki hočejo dvigniti donosnost gradiščansko-krminskega polja. Zgradili bodo razne naprave za namakanje in vodovod ter zboljšali življenjsko raven furlanskega kmeta. Celotni državni prispevek bo znašal 2 milijardi in pol; najprej bo zgrajen več kilometrov dolg kanal med Faro in Gradišče; prvi del prekopa začnejo zidati 18. aprila; stal bo 250 milijonov lir; električna centrala bo stala 400 milijonov lir.

23. aprila bo v Gradiški velika slavnost, ki se je bo udeležil tudi minister za kmetijstvo Medici, kateremu gre zasluga, da se bodo ta velika obnovitvena dela izvršila.

Mi Slovenci pozdravljamo to akcijo ministra, bili bi pa veliki hinavci, če bi ga ob tej priliki ne opozorili na dolžnosti države do slovenskega kmetijstva in slovenskega kmečkega prebivalstva. Za slovensko kmetijstvo narede zelo malo, naše kmečko prebivalstvo je docela zanemarijeno; saj nima zlasti v Brdih pa tudi na Krasu in celo v Sovodnjah niti zdrave pitne vode. Naj nam verjame, da bi storil veliko državniško delo, če bi zadovoljil to življenjsko potrebo obmejnega slovenskega prebivalstva.

IZ PODGORE

Od novega leta pri nas ne čujemo več cerkvene ure. Zaradi prevelike starosti je revica obnemogla. Saj je našim pradedom in nam zvesto služila več ko sto let ter z nami delila žalost in veselje. Cerkevno skrbništvo je mestno upravo opozorilo, da je potrebna nova ura. Pred dnevi si je ogledala zvonik občinska komisija, ki jo je vodil inženir znane tovarne Solari. Zato upamo, da bomo v kratkem slišali biti novo moderno uro.

Pri pevmskem mostu se je na veliko noč ponesrečil domačin 24-letni Rihard Nanut, ki so ga takoj prepeljali v bolnico Brigata Pavia. Pri padcu z motornega vozila se je potolkel po čelu in obrazu ter si razbil zgorajno ustnico. Poškodbe pa hvala Bogu niso nevarne; vsi mu želimo, da bi čimprej okreval.

IZ SOVODENJ

V torek velikega tedna smo ob obilni udeležbi pokopali uglednega posestnika in cerkvenega ključarja Janeza Gulina, očeta devetero otrok, izmed katerih je Ivan naš občinski svetovalec. Pokojnik je dosegel častljivo starost 84 let; bil je vse življenje izredno delaven in skrben gospodar, plemenit kristjan in zaveden Slovenec. Domači pevci so mu pri pogrebu zapeli nekaj prelepih žalostink. Ljubi Bog naj mu bogato poplača vso ljubezen do naroda, cerkve in doma. Sorodnikom izrekamo naše sožalje.

Isti dan je bil tudi pogreb vzorne in zavredne slovenske matere g. Amalije Primožič, ki je v narodnem duhu vzgojila tudi svoje otroke. Naj ji sveti večna luč, sorodnikom pa naj ljubi Bog da tolažbo in pomoč.

Iz deželnega sklada za zimsko pomoč je naša občina dobila 110.000 lir.

Z VRHA

Čujemo, da je naše županstvo ukrenilo vse potrebno z družbo SELVEG in ji tudi že nakazalo potreben denar, da končno dobimo tako zaželeno in težko pričakovano električno luč. Leta in leta smo moledovali, prosili in se pritoževali, končno smo pa le dočakali dan, ko smo gotovi, da bo v kratkem zasvetila luč naši vasi. Po naših hišah so že napeljali električno napravo, v kratkem skopljajo jame za drogove. Pravijo, da nam luč zasveti že meseca maja.

DOBERDOB

Pred kratkim je naš župnik blagoslovil lepo Marijino kapelico ob poti iz Doberdoba na Poljane. V njej je podoba svetogorske Matere; kapelica je bila porušena med prvo svetovno vojno in letos so jo Doberdobci ponovno zgradili v spomin na preteklo Marijino leto. Prejšnja kapelica je bila znamenita, ker so do nje spremljali romarje, kadar so se podajali na osemdnevno božjo pot na Sv. Višarje. Danes je pa mlačnemu verniku celo pot do domače cerkve predolga!

Tudi naša občina je bila deležna zimске pomoči, ki jo je prefektura razdelila med občine goriške dežele. Doberdoba so nakazali 200 tisoč lir.

IZ ŠTEVERJANA

Pred kratkim je bilo pri nas zborovanje kmečkih posestnikov, ki se ga je udeležilo tudi precej Oslavcev, da se razgovorijo z zastopniki kmetijske šole iz Gorice o obrambi proti toči. Zaradi uspehov, ki so jih dosegli z modernimi pripravami v Krminu in v sošednih Brdih, so naši ljudje sklenili, da se pridružijo krminskemu konzorciju. Nanje je seveda vplivala zlasti huda toča, ki je lani na dan sv. Petra uničila v zapadnem delu Števerjana skoro ves pridelek. Člani bodo morali prispevati 500 lir za vinogradno in 250 lir za orno njivo.

Pričakujemo, da bo krminski konzorcij v kratkem postavil raketne postaje po naših gričih, od koder se bo vodila odslej borba proti toči.

Zvedeli smo, da je prefektura 8. aprila dodelila iz zneska 8,640.000 lir za zimsko pomoč naši občini 40 tisoč lir. To je sicer že četrta podpora, ki je bila nakazana občinam Goriške iz letošnjega sklada, pa vendar se

nam zdi prispevek za našo revno občino premajhen.

DROBNE VESTI

400 MILIJONOV ZA NOVE HIŠE

Uradni list z dne 6. aprila je objavil zakon, po katerem bo goriška dežela deležna 400 milijonov lir za gradnjo ljudskih hiš.

Gradnja je poverjena samostojnemu zavodu za zidavo hiš (IACP). Načrti so že pripravljeni, a niso še odobreni. Vendar pravijo, da se bodo dela začela že v tem letu. Gre, kakor vidimo, za znaten državni prispevek!

MEDNARODNI PRAZNIK ZDRAVJA

Mednarodni praznik zdravja so na velikih četrtkah svečano obhajali tudi v Gorici. Ob tej priliki je v kinu Central govoril profesor padovanske univerze Melchior Dechigi o »Vodi, zrcalu zdravja«. Predavanje je bilo zelo zanimivo in za naše razmere poučno. Govoril je zlasti o raznih težkih, deloma tudi nalezljivih boleznih in dednih boleznih, ki jih povzroča slaba voda. Oblastnike je opozarjal na njihovo dolžnost, da preskrbijo prebivalstvu zdravo pitno vodo. Mi Slovenci pa moledujemo državna oblastva že več kot 40 let, da dajo slovenskemu ljudstvu zdravo pitno vodo v Brdih in na Krasu. Ali bo ostal naš glas še dolgo glas vpijočega v puščavi?

BLOK PRI RDEČI HIŠI IN TRGOVSKA ZBORNICA

Na bloku pri Rdeči hiši je bil že do sedaj precejšen blagovni in osebni promet. Po trgovinski pogodbi, ki so jo pred nekaj dnevi podpisali v Rimu, se bo še povečal. Goriška trgovska zbornica je že večkrat pozvala oblastva, naj tu oskrbe primerne zgradbe za carinarnico, policijo in sezidajo skladišče. Pred dnevi pa je zbornica predlagala, naj se ustanovi iz občinske uprave, Združenja za turizem ter Trgovske zbornice primerna ustanova, ki bo skrbela, da se nove naprave čimprej zgradijo.

SOLSKI SKRBNIK DE VETTA OSTANE

Dr. De Vetta, ki je pred kratkim uspešno prestal natečaj, je bil pred dnevi imenovan za stalnega šolskega skrbnika v Gorici.

Tudi Slovenci mu čestitamo k uspehu. Gojimo upanje, da bo odslej laže razložil ministru prosvete svoje poglede na zadevo slovenskih optantov in njih otrok, kajti z današnjim stanjem se ne bomo Slovenci nikdar pomirili. Otroci slovenskih optantov morajo spet v slovensko šolo! Prepričani smo, da bo rimska vlada tej naši zahtevi ugodila, če jo šolsko skrbništvo primerno pouči, da so današnji predpisi protiuustavni. Odgovornost šolskega skrbnika De Vette se je znatno povečala.

SKOFIJSKI URADI

Ze nekaj časa sem preurejajo levo krilo škofijske palače v Gorici. Lepa Codellijeva palača bo dobila nekoliko drugačno lice. V novem, modernem krilu škofijskega dvorca bodo namestili pisarne in urade, ki bodo imeli svoj poseben vhod. Za zidavo je nekaj milijonov prispevala tudi država.

TOVARNA

Prinčič

KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t. d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

ŠEMPETER SLOVENOV

Komaj je v naši občini ponehala slinavka, se je na Vrhju (Spignon) v podbeneški občini pojavil še hujši primer te nalezljive bolezn.

Vrh je mala gorska vasica, skoro 700 m nad morjem, in leži nad Landarsko jamo. Njeni prebivalci so priznani in podjetni živinorejci. Posestnik Anton Gornic je prejel prvo nagrado (250 tisoč lir) za svoj lepo urejen hlev, ki mu jo je podelil deželni odbor v Vidmu, in prvo pokrajinsko nagrado 500.000 lir za lepo obdelano kmetijo. Znesek so mu slovesno izročili na tiho nedeljo v Benetkah.

Na Vrhju imajo le malo polja, imajo pa lepe travnike in dobro seno. Skoro vse njihove njive ležijo daleč v okolici Čedad. Gnoj vozijo na njive po tri ure daleč z voli ali s tovniki, zemljo pa obdelujejo s traktorji. Ti hribovci so res občudovanja vredni, ker so izredno delavni in tesno povezani z zemljo svojih dedov. Vztrajajo na domači zemlji, čeprav bi jim bilo življenje lažje, ako bi šli stanovat na posestva v Furlaniji. Pred dnevi je neki Vrhovec kupil par volov preko Timenta in z njima je pripeljal v vas tudi hudo slinavko. Ubogi kmetje sedaj trepetajo od

strahu za svojo živino, od katere pravzaprav živijo.

ČEDAD

V velikem tednu so pripeljali v tukajšnjo bolnico posestnika Alojzija Marsena s polomljenimi rebri, njegovega sina Bruna pa v naše zapore. Kaj se je zgodilo? Pri Klavorih v Roncu je izbruhnil med očetom in sinom velik prepir. Sin je na oster način žalil njenega očeta, češ da zapravlja po gostilnah imetje, medtem ko skopari za hišne potrebe. Oče je v hudi jezi lopnil 21-letnega sina. Ta pa je vzkipek, zgrabil za puško in gotovo bi bil streljal na očeta, da ni tega z velikim naporom preprečila njegova sestra. Prestrašeni oče je zbežal iz hiše, sin pa je stekel za njim ter ga obsul s kamenjem, dokler se ni oče zgrudil na tla. Oba sta morala v Čedad: oče na zdravljenje, sin pa delat pokoro za greh proti četrti božji zapovedi. Oj ti vražja pijanost, ki razdira naše domove!

Tudi 76-letnega Batističa Mihaela so pripeljali v čedadsko bolnico. Lepo vreme ga je zvalilo trebit travnike v bližino Kala nad Podbonescem. Ko je zažgal na kup spravljeno nesnago, je plamen švignil proti njemu in obleka se je vnela, tako da je bil kmalu ka-

kor bakla v ognju. V okolišu ni bilo žive duše, da bi mu pomagala. Sam se je v hudih bolečinah valjal po tleh, dokler mu ni uspelo zadušiti plamena. Revez je komaj ostal živ in upati je, da ne bo podlegel opeklina.

BELA PEČ

Kakor drugod po naši dolini tako izginja tudi pri nas sneg in polagoma se budi pomlad.

Nestrpno pričakujemo izid pogajanj med Italijo in Jugoslavijo, ki se tičejo obmejnega prometa. To vprašanje je življenjsko važno za vso dolino in še posebno za nas, ker so naši dvolastniki zares v obupnem položaju. Najbolj pereče je pa vprašanje državljanstva nekaterih obmejnih posestnikov, ki ga jim Italija še vedno odreka. Priznati ga noče niti onim, ki bi ga morali z 21. letom brez posebne prošnje pridobiti.

Po desetih letih popolnega mrtvila v obmejnem pasu bi bil zares že skrajni čas, da se ta vprašanja ugodno rešijo. Čemu toliko praznih besed in dolgih pogajanj med raznimi državniki, ko pa gre za najnujnejše potrebe in pravice obmejnega prebivalstva, ki končno le mora živeti.

V Žabnicah nič posebnega. Vreme imamo precej lepo, a še vedno je mrzlo. Kljub temu je sneg v vasi že skoraj popolnoma izginil.

Spomini iz starega Trsta

Že dolgo prej, izza leta 1782, je delovala dobro urejena šola velike srbske pravoslavne občine. Ustanovil jo je Ivan Miletič ter obstaja še danes.

L. 1842 je vlada odprla v Trstu tudi kmetijsko šolo. Prostor za poizkuse so imeli na nekdanjem škofijskem vrtu. V pravilniku te šole je bilo posebej rečeno, da mora en profesor predavati tudi v slovenščini (nella lingua dei villici). To je dokaz, da so morali že takrat upoštevati Slovence tudi v šolstvu.

Tudi po cerkvah se je že začelo oglašati slovensko petje. Po dobi ustavnih bojev je bila običajna slovenska pridiga in petje celo pri Sv. Justu. Pri Sv. Antonu Starem ob šestih in pri deveti nedeljski maši. Pameten dušebrižnik je bil župnik Tognana. Ta se je naučil slovenski in je do poznih let pridigal po slovensko pri Sv. Antonu Novem.

Že leta 1827 so se v Trstu tiskale tudi slovenske knjige, in sicer pri tiskarju Marenighu (Mariniču), ki se je podpisoval »gubernijski natiskavež«. Tistega leta je izšla v slovenščini na 24 straneh knjiga o čudežih v Riemanjih. Spisal jo je baron Raunoch (Ravnik), župnik v Dolini. Izšel je tudi v veliki nakladi ljudski molitvenik »Molituone bukve u katerih se sneidejo Interne inu vezherne pred spoudio inu po spoudi pred Obhailam inu po Obhailam per S. Mashi inu veliku drusih lepih Molitvi sa use perlozhnosti inu potrebe ukup sbrane«. Taka je bila tedanja slovenščina, ki pa se je kmalu po letu 1848 začela čistiti in se uveljavljati v okolici in v mestu. Dokazuje pa, da je slovenstvo na Tržaškem imelo že stare korenike.

XXVI

Že smo pri naših tržaških »Spominih« na pragu leta 1848. S tem letom se začne tudi

v zgodovini Trsta popolnoma nova doba. Z ustavnimi svoboščinami se je vzbudila tudi narodna zavest. Življenje, ki je poprej teklo bolj skupno in imelo pred očmi le gospodarske in trgovske potrebe Trsta, se je sedaj začelo narodnostno ločiti. Slovenci in Italijani so v zavesti, da so vsak narod zase, pričeli terjati od vlade vsak svoje posebne pravice, ki so jih prinesli novi časi. Nove pravice so prišle tudi v Trst.

»POMLAD NARODOV«

Revoluciji v Parizu in na Dunaju l. 1848 sta nekak uvod v »pomlad narodov«. V vseh prejšnjih časih je bilo tako, da so grofje in višji sloji imeli vse predpravice in malo ali nič dolžnosti, večina ljudstva pa je morala delati in pri tem ni imela nobene pravice v javnosti. Toda že od francoske revolucije dalje se je ljudem začelo svitati, da so po božji postavi vsi enaki. Po dunajskem kongresu l. 1815 so take misli s silo zatrli. Toda to je trajalo le nekaj časa.

Ko so na Dunaju zvedeli, da je ljudstvo v Parizu zapodilo kralja in oklicalo republiko, so se tudi tam meščani in univerzitetni dijaki zavedli, kako ministra Metternich in Sedlnitzky s policijo in s spiski o političnih osumljencih kratita ustavne svoboščine. Dunajski dijaki so na pobudo profesorja Fistra, Slovenca, doma z Lancovega pri Radovljici, sestavili 11. marca 1848 posebno spomenico na cesarja. V njej so zahtevali svobodo zborovanja, tiska, pouka, vere in ljudske zastopnike pri vladi. Zahtevali so tudi, naj bodo ministri za svoje delo odgovorni in naj se takoj ustanove narodne straže, da branijo red in ustavo. Malo bebasti cesar Ferdinand se je na prigovarjanje starokopitnih mini-

strov upiral novim zahtevam. Toda 13. marca je na Dunaju v Gosposki ulici prišlo do izgrediv. Policija je namreč zabranila povorki dijakov dohod k palači parlamenta. Vendar je pogumni nastop ljudstva vlado tako preplašil, da so že ob šestih zvečer lepaki naznanili Metternichov odstop. V resnici je zbežal preoblečen v žensko. Sporočili so tudi, da bodo objavljene neke svoboščine. Čez dva dni je vlada res odpravila cenzuro in vpeljala svobodo tiska ter dovolila meščanom in dijakom, da se oborožijo. Obenem je obljubila, da se bodo v najkrajšem času sklicali stanovi vseh kronovin in lombardsko-beneške podkraljevine. Pomeniti bi se morali o novi ustavi. Edini tedanji slovenski list »Kmetijske in rokodelske Novice« so pod naslovom

Slava Slava
našimu presvitlimu Cesarju
Ferdinandu Pervimu

takole pisale:

»Premilostljivi Cesar so namreč 15 dan tega meseca ob petih popoldne sklenili, da se imajo Njih dežele drugači regirati kakor dozdej. To novo vladanje se imenuje konstitucija, to je z drugimi besedami taka vladija, ktera pripusti, de prihodnjič ne bo le samo gosposka, temuč de bojo tudi deželni in mestni stanovi, ki bojo zato od ljudstva izvoljeni, pravico imeli govoriti . . .

Tako je prišla »pomlad narodov«, ki so se začeli dramiti iz dolgega političnega spanja.

(Nadaljevanje)

VABILO

Ravnateljstvo slovenske strokovne šole v Gorici, ul. Randaccio 22, vljudno vabi starše učencev na sestanek, ki bo v prijateljskem duhu v nedeljo, 17. t. m., od 10. do 12. ure v šolskih prostorih.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

M. Jevnikar: Vsebine slovenskih leposlovnih del

Profesor Martin Jevnikar si je nadel nalogo, da zbere in objavi vsebine najvažnejših del (črtic, po-vesti, romanov, iger) slovenskih pripovednikov od začetka do danes. To delo skrbno opravlja in ga bo v kratkem tudi končal. Decembra 1953 je izdal I. del svojih Vsebin (od Linhartarja do moderne), maja lani II. del (naturalizem in moderna), prejšnji me-sec pa je izšel III. del (od moderne do leta 1930). Sestavljalec Vsebin se ne drži pri tem delu stroge delitve na literarne dobe. To bi bilo tudi nemogoče, saj mnogi pisatelji segajo s svojimi deli v razne li-terarne dobe, nekaterih pa bi sploh ne mogli zaradi njih samoraslosti točno uvrstiti v nobeno. Vsebine so torej razvrščene tako, da so obdelana vsa dela enega pisatelja (neglede na njih slog in vsebino), nato drugega itd.

V celoti je dosedaj objavljenih 197 vsebin, ki pri- padajo devetindesetimi slovenskim pisateljem. (Od izrazitih pesnikov je med njimi zastopan le Pre- šeren s Krstom pri Savici. Pripovedne pe-smi dru- gih pesnikov, n. pr. Aškercar, niso upoštevane). Vse vsebine so sestavljene tako, da so najprej našteje v pripovednem delu nastopajoče osebe, nato sledi vsebina, na koncu pa je še kratka oznaka, kak po- men ima to delo in kdaj je izšlo.

Jasno je, da sestavljalec kljub temeljitosti ni mogel biti izčrpen in zajeti prav vseh del, ki so kdaj

izšla. Omejiti se je moral na pomembnejša. Zato je pa prav, če nam na koncu, ko neha obravnavati ka- kega pisatelja, pove, katerih del ni mogel upošte- vati zaradi njihove skromne pomembnosti. Tako nam prikaže namreč jasneje sliko pisatelja in njegovo literarno pomembnost. To nalogo je sestavljalec pri prvi knjigi prezrl, a je gotovo to pomanjkljivost sam opazil, ker jo je v drugi in tretji knjigi odpravil in s tem zelo dvignil vrednost svojega dela.

Vse tri dele Vsebin je profesor Jevnikar izdal kot samostojne knjige, saj so vsaka zase oštevilčene po straneh. To se nam zdi kar škoda. V pripravi ima namreč še četrti in zadnji del (od 1930 do danes) in tako bo zaključeno to brez dvoma potrebno in pomembno delo. Vredno bi bilo potem vse štiri de- le vezati v skupno knjigo, a samostojno oštevilče- nje posameznih delov bo pri tem v oviro. A ne gle- de na to, ali bomo imeli eno knjigo ali pa štiri, smo teh Vsebin lahko veseli. Zamašile bodo veliko vr- zel v slovenski kulturi. Iz njih se bo mogel vsakdo na hitro poučiti o slovenski leposlovnosti, tvor- nosti, marsikdo si bo pa v njih osvežil spomin na dela, ki jih je sicer prebral, a jih je pozabil. Najvažnejše je pa to, da je v Vsebinah najti tudi dela, ki so že težko dosegljiva in jih ni dobiti niti v zasebnih niti v vseh javnih knjižnicah.

— fr —

Slikar Tone Mihelič

je po rodu iz Skofje Loke, to je iz kraja, ki je dal Slovincem največ slikarjev (n. pr. Ažbeta, Grohar- ja, brata Subica, Franceta Miheliča itd.). Pot nje- govega umetniškega oblikovanja je šla iz Ljubljane, kjer se je med drugim učil pri mojstru Francetu Kralju, Gojmiru Kosu in Mateju Sternenu, v Prago, kjer je imel za učitelja Ubrowskega. Od tam je od- šel v Firenzo, kjer je študiral pri Ugu Capocchiniju in Feliceju Careni, enem izmed najpomembnejših italijanskih slikarjev starejšega pokolenja. Svoje

krajska olja, prikazujoča Sočo, Steverjan, Goriška Brda v cvetju, Sosljanski zaliv, Devinski grad, Re- pentabor ter Zgonik spomladi.

Njegove najnovejše upodobitve prikazujejo sloven- sko pokrajino na Tržaškem, Goriškem in Kanalskem. Zlasti obala od Trsta do Devina mu nudi vse pol- no motivov za sprostitev barvne igre in upodobitev pestrih svetlobnih učinkov.

Svoja dela je razstavil v Rimu, Benetkah, Gori- ci (1952), Veroni in leta 1953 v Trstu v Galeriji Ros- soni.

Prvi dan aprila je umrl v Rimu Silvio d'Amico v starosti 68 let. Bil je eden izmed najbolj vidnih kul- turnih delavcev sedanje Italije. Ze z mlada se je po- svetil gledališču. Spisal je monumentalno delo »Zgo- dovina gledališča«. Ustanovil je tudi »Akademijo dramske umetnosti«. Z njegovo smrtjo so se zredčile vrste sodobnih italijanskih kulturnikov.

VZGOJNI KOTIČEK

Prešmentana radovednost!

Veliko dobrega in tudi slabega je zapopadenega v tej lastnosti. Rodila se je tedaj, ko je Eva iz ra- dovednosti odtrgala v paradizu prepovedano jabol- ko. Po njej so jo podedovali vsi njeni potomci obo- jnega spola. Pravzaprav je krivica, da nismo mi mo- škii izvzeti. Pa že mora biti tako. Saj bi brez rado- vednosti ne bilo napredka na svetu.

Komaj prične otrok čebljati, že neutrudoma spra- šuje starše, zakaj to, zakaj ono. In iz tega nepresta- nega »zakaj« se razvija in širi otrokovo obzorje. Z leti pa radovednost raste. In prav je tako. Vsa pri- roda je vendar tako zagonetna in tako čudovita, da je vredna naše radovednosti. Kje bi bila znanost brez te čednosti? Radovednost je n. pr. gnala znap- stvenike, da so iskali povzročitelja strašnih nalez- ljivih bolezni. Našli so ga v nevidni bakteriji in ga uspešno preganjajo. Da, radovednost v tej smeri je prava krepost.

So pa ljudje na svetu, ki niso vredni, da bi bili deležni te čednosti. Mislim namreč na tiste, ki jo napačno uporabljajo ali bolje rečeno izrabljajo. Prav gotovo mislite, da bom pričel opravljati. Pa se mo- tite. Samo golo resnico bom govoril.

Znana stvar je, da so n. pr. ženske veliko bolj radovedne kot moški. Iz tega sledi, da bi moralo biti na svetu veliko več ženskih učenjakov kot moških. Pa je prav obratno. Zakaj pa taka nedoslednost? Prav zato, ker svojo radovednost ne obračajo v pra- vo smer. O radovednosti gospe Klare smo že več- krat brali v tem listu. Toda mislim, da ji delamo

Slovenska gledališča

Slovinci imamo poklicna in polpoklicna gleda- lišča. Poklicna gledališča so v Celju, Kranju, Ljub- ljani (Slovensko narodno gledališče z Dramo, Ope- ro in Baletom ter Mestno gledališče) v Mariboru (Drama, Opera in Balet), v Postojni, Kopru in Trstu. Poklicna gledališča prirejajo stalne pred- stave, imajo stalno osebje in svoj dom, medtem ko je pri polpoklicnih gledališčih en del osebja stalno nameščen, ostali igralci pa sodelujejo kot ljubitelji odrske igre zastoj ali za manjšo nagrado.

Skoraj vsa poklicna gledališča imajo stalne dvo- rane. Te imajo za gledalce skupaj 5041 prostorov, kar bi znašalo povprečno 504 prostore na vsako gleda- lišče. V pretekli sezoni je bilo vsega skupaj 1435 predstav s 530.277 gledalci. To se pravi, da je na vsako predstavo prišlo povprečno 369 oseb, kar po- meni, da je pri vsaki predstavi ostalo nezasedenih 135 prostorov. Največ nezasedenih mest je bilo v gledališčih na Jesenicah, v Ptujju in Postojni.

Poklicna gledališča so priredila 106 del, od kate- rih je bilo 35 jugoslovanskih, 71 pa tujih. Jugoslo- vanska dela so bila uprizorjena 350-krat, tuja 779- krat. Od domačih je bilo 24 del slovenskih. Vsako domače delo je povprečno obiskalo 372, tuje pa 409 oseb.

Polpoklicna gledališča so predvajala 15 domačih, med temi enajst slovenskih, in 15 tujih del. Jugo- slovanska dela so izvajali 177-krat, tuja pa 129-krat.

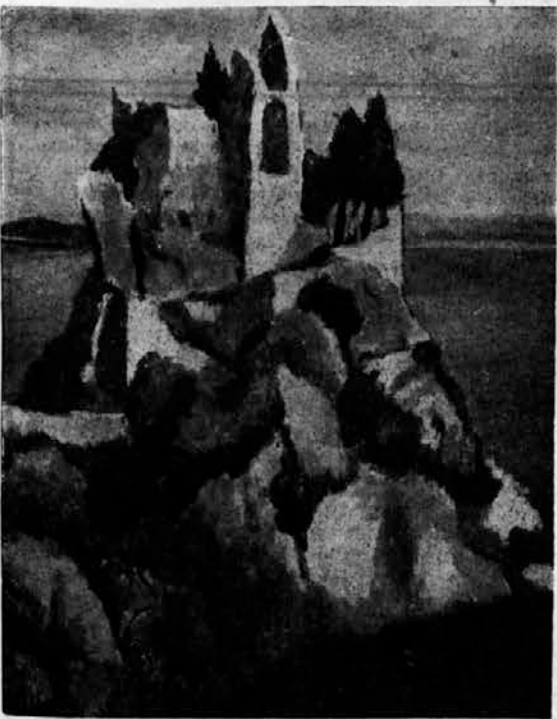
Od domačih predvajanih pisateljev je na prvem mestu Cankar; iz srbsko-hrvatske književnosti je bil najbolj zastopan Budak Pero, od tujih pisateljev pa Huxley, Pristley, de Filippo, Tiemeyer, poleg o- bičajnih postav klasičnega sporeda — Shakespea- rea, Molierea, Gorkija, Shawa in drugih.

Razume se, da so na opernem sporedu prevlado- vali stari mojstri kakor Verdi, Čajkovski, Bizet, Massenot, Puccini itd. Od domačih oper so bile u- prizorjene Foersterjev Gorenjski slavček, Gotovčev Ero z onega sveta, Svarov Prešeren ter Hrističev balet Ohridska legenda in Lhotkejev Vrag na vasi.

16. marca je komaj 14-letna slovenska pianistka Dubravka Tomšič žela na koncertu v Carnegie Hal- lu v New Yorku velik uspeh. Nastopila je kot so- listka v Griegovem koncertu za klavir in orkester, ki ga je izvajalo newyorško filharmonično društvo. Občinstvo jo je nagradilo z burnim ploskanjem.

24. februarja je pa imel v Ljubljani klavirski kon- cert 15-letni Aci Bertonec. Mladi virtuoz je dovr- šeno zaigral skladbe tujih in domačih umetnikov, med drugim Beethovna, Chopina, Ramovša in Si- vica. Mladi Bertonec je glasbeno izredno in vse- stransko nadarjen.

Finska država vsako leto nagradi s sedmimi ml- lijoni mark najboljšega tujega skladatelja. Nagra- da nosi ime po finskem narodnem umetniku Sibe- liusu. Letos jo bodo podelili slavnemu ruskemu skladatelju Igorju Stravinskemu.

T. Mihelič Devinski stari grad

nauke ja zaključil na Umetnostni akademiji v Rimu, kjer se je pri mojstru Ferruccio Ferrazziju učil de- korativne umetnosti. Danes živi in dela večinoma v Trstu.

Mihelič je slikar in kipar. V slikarstvu se je uve- ljaval zlasti kot krajinar. V njegovih pokrajinskih oljih je opaziti pestro barvitost in iskanje svetlob- nih nasprotij. Po sodbi prej omenjenega italijanske- ga mojstra Carene so Miheličeva dela izraz njegove notranjosti. Zato so neprisljuna, pristna, samonikla in nikdar izumetničena.

Med njegova najboljša dela spadajo velike alego- rične kompozicije Plodovitost, Zrtve in Talci ter po-

veliko krivico, ker je še mnogo slabših žensk na svetu. Ali ste že kdaj slišali, da bi gospa Klara iz radovednosti pretaknila svojemu velečisljanemu go- spodu soprogu vse žepe? Se nikdar! Sedaj pa vas, dobre zakonske ženice vprašam, kolikokrat ste že ve napravile žepno preiskavo pri svojih možeh? Kar ponižno priznajte in objubite, da tega ne boste več napravile in vse vam bo odpuščeno.

Ah, radovednost, slast vseh slasti! Kakšna slast je n. pr. za gospodinjce, ki pretikajo omare in predale svojih najemnikov, kadar jih ni v stanovanju! Zna- no je tudi, da gospodinjke pomočnice pasejo svojo radovednost po vsem stanovanju, če so same do- ma; da oblečejo večerno obleko gospe, in če je tra- ba, še kožu in klobuk. Kdo bi jim zameril, boste rekli, če hočejo biti lepe? Saj jim tudi gospe pretak- nejo njih košare, da zvedo iz pisem, s kom imajo ljubezensko razmerje. Kakšna slast, kajne, je odpi- rati tuja pisma, odvijati skrivnostne zavoje, kukati na skrivaj v tuja okna ali se na skrivaj ozirati po ljudeh!

Grdo je, bomo rekli, če so ženske tako radovedne. Se grše, če se prime grda bolezen tudi moških. Za- mislite si, kako nesrečna mora biti žena, če ji mož neprestano stika po torbici ali išče po kotih, da bi ujel kako skrivnostno pisemce. Koliko dela bi pa imel, če bi imela toliko žepov na oblehi kot on! Da, taki moški pač ne zaslužijo, da nosijo hlače. Sicer pa dandanes hlače itak niso več izključna last moških.

Radovednost je lahko velika čednost ali pa grda napaka.

GOSPODARSTVO

Čuda prirode :

Sporazumevanje med čebelami

Čebele se med seboj sporazumevanjo, si izmenjujejo novice, »govorijo«, toda se pri tem ne dotikajo s tipalkami in tudi ne oddajajo nikakih glasov, kakor se je do nedavna mislilo. Sporazumevajo s s plesom in z odišavljenjem. Njih ples je umerjen in ga ne spremljajo glasbila. Plesati začnejo tako imenovane čebele-izvidnice, ko hočejo nekaj povedati. Medtem se druge približajo plesalkam, opazujejo plesne premike, jih začnejo posnemati in končno zletijo iskat hrane. Zakaj čebele plešejo?

K plesu jih ne sili ljubezen, ki je te nepopolne samice ne poznajo. Ne plešejo pod vplivom kakšnega mamila, ki bi ga pomotoma zaužile, saj predobro poznajo vse cvetje. Ne plešejo iz dolgočasje in za zabavo, ker so preveč navezane na redna dnevna opravila. Ne plešejo, da bi proslavile zmagoslavni povratek oplemenjene kraljice-matice ali da bi slavile zmago nad čebelami roparicami ali ker so prerano zgubile rodovitno matico.

Plešejo samo zaradi tega, da se med seboj sporazumevajo ter tako prehranijo svojo družino.

Družina čebel je urejena strogo smotrno. Vsaka čebela mora izvrševati določeno nalogo.

Del čebel tvori tako zvani prehranjevalni oddelek. Morajo namreč nabirati in donasati hrano. Nekateri skrbijo samo za matico, druge pa za zarod in družino. Posebno skupino tvorijo čebele izvidnice, ki morajo iskati nove vire hrane. Brž ko je njihov polet uspešen, se izvidnice kot strelice vrnejo k družini, da sporoče prehranjevalkam, kje je nova hrana. To sporočilo izvršijo s plesom. Če je hrane obilno, je ples dolg in zelo živ. Tedaj zleti veliko število čebel na mesto, ki so ga izvidnice odkrile. Če pa je nove hrane malo, je tudi ples bolj skromen, manj živ in se kmalu konča. Na odkrito mesto zleti manjše število čebel.

S plesom čebele tudi sporočijo, kolika je razdalja med mestom nove hrane in panjem. Če je paša blizu, v razdalji do 100 metrov, zaplešejo čebele krožni ples, in sicer enkrat v eno smer roga, drugič v nasprotno. Če pa je vir hrane oddaljen, toda še vedno obilen, zaplešejo izvidničarke čisto drugačen ples, ki se da še najbolj primerjati z modernimi bugi-vugi; čebela leti nekaj časa v ravni smeri in pri tem se otreša z zadnjim delom telesa.

S plesoma, ki smo ju opisali, izvidničarka označi, bodisi razdaljo, bodisi količino nove hrane.

Tudi smer, v kateri se nahaja nova paša, označi izvidničarka s posebnim plesom. Če leti ob satu od spodaj navzgor, pomeni, da je paša v smeri sonca. Če se pa začne ples od zgoraj navzdol, pomeni, da je paša v nasprotni smeri sonca. To pa ni dovolj. Skoraj v vsakem panju najdemo dele vodoravnega satovja.

Če izvidničarke plešejo nad tem satovjem, pomeni, da je nova paša v tej smeri. Opazimo namreč, da prehranjevalke vzletijo v to smer.

S svojim plesom čebele natančno označijo smer sonca, čeprav bi ga zaradi oblakov ne mogle videti.

Drugo sredstvo za sporazumevanje so dišave. Če je izvidničarka našla nov vir hrane, je prinesla s seboj duh po tej hrani. Ta duh ostaja tudi v zraku. V njem pa je tudi duh domače družine, kateri izvidničarka pripada. Čebele vsakega panja oddajajo poseben duh. Po tem spoznajo čuvaji ob vходу v panj domače čebele in tisti čebeli, ki tega duha nima, je vstop v panj zabranjen. Vsaka cvetlica, ki je čebelam koristna, ima poseben duh. Ta preide na izvidničarke, ki ga posredujejo prehranjevalkam. Po sledovih v zraku najdejo čebele koristno cvetlico.

Z modernimi opazovalnimi sredstvi znanstveniki vedno bolj prodirajo v tajne prirode. Ples čebel poteka vedno v temi, toda znanstvenik mu lahko sledi z rdečo lučjo, ki je čebele niti ne opazijo.

Še marsikaj bi se dalo napisati o čudovitem življenju čebel, a zaenkrat naj to zadostuje.

KENGURU IN PŠENICA »NEVEM«

Ko je kapitan Cook odkril Avstralijo, je srečal nekega domačega lovca s prečudnim plenom, ki ga Cook še nikdar ni videl. Po angleško je lovca vprašal, kako se ta prečudna žival imenuje. V odgovor mu je domačin izustil besedo »kenguru«. Zato je žival dobila ime kenguru. Šele pozneje so ugotovili, da avstralska beseda »kenguru« pomeni toli-

ko kot »ne razumem vas«. Živali kenguru pravijo avstralski domačini »seneketa«.

Ta zadeva je na las podobna oni o pšenici »nevem«, o kateri so pisali tudi v glasilu Tržaškega kmetijskega nadzorništv. Strokovnjak tega urada je pred 20 leti videl v bližini Divače neko sorto pšenice, katere ni poznal. Vprašal je domačina, kako se ta pšenica imenuje. In Kraševac je odgovoril »ne vem«. Tako je bila ta sorta krščena za »nevem«, v resnici pa je njeno ime »dioseška rėsnica«. Neki domačin je iz okolice Oseka prinesel nekoliko kilogramov pšenice, ki mu je zelo ugajala, in potem se je ta sorta razširila v okolici Divače.

VITAMIN SONČNIH ŽARKOV

Vitamin D je velevažen za zdravje živali (tudi ljudi!), toda v živem in svežem rastlinstvu ga nimamo. Razvije se pod vplivom sončnih žarkov šele potem, ko smo rastline odrezali ali pokosili ter nekoliko posušili na soncu. Če pa rastlinje, n. pr. travo, preveč sušimo na soncu, se ta vitamin zopet zgubi.

Tudi v živalskem telesu se pod vplivom sončnih žarkov stvori vitamin D, in sicer tik pod kožo. Že samo iz takega razloga je nujno potrebno, da pridejo živali na sonce, vsaj kakšno uro na dan. To je važno zlasti za tiste živali, ki so stalno v hlevu.

Zato naj živinorejci privoščijo živalim čim več zdravega zraka in sonca, posebno sedaj po dolgi zimi.

IZREDNA SVINJA

je razstavljena na velesejmu v Milanu. Od septembra 1951 do septembra 1954 je dala 7 gnezd mladičev v skupnem številu 120 glav. Najmanjše število v gnezdu je bilo 11, najvišje pa 24. V teh dneh bi morala dati 8 gnezdo. Svinja je toskansko-modenske pasme, njen lastnik pa je neki Lancini iz Provglio d'Iseo.

Sportni pregled

Italijansko nogometno prvenstvo prehaja v najtežje obdobje, ki bo v zelo kratkem času vsaj približno določilo končno stanje italijanskih enajstoric. Ni važno sicer, kdo se bo n. pr. uvrstil na 6., 7. ali 10. mesto, temveč kdo bo prvak in kdo bo romal nazaj, od koder je prišel. V glavnem lahko že danes približno nakažemo prvaka ter enajstoric na »rep« lestvice — Milan v prvem primeru, Pro Patria in Spal pa v drugem. Spremembe bodo v sredini lestvice, kjer je prvih 7 enajstoric približno enako močnih in je razlika v točkah malenkostna. V vsakem primeru pogumno prednjačita Bologna ter Udinese. Bologna se je letos razvila v zelo enovito moštvo, ki ima močno obrambo (krilska vrsta) ter prodoren napad. Sestavljajo ga sami mladi, obetajoči in, kar je omembe vredno, vsi domačini. Posebno se odlikuje mladi Pivatelli s svojo neugnano mladostno igro v sredini igrišča in s točnim streljanjem na gol. V zadnjem srečanju z Interjem (3:2) je sam trikrat neupranljivo potisnil žogo v mrežo. Posledica tega je, da skupno z Nordahlom načeljuje lestvici najboljših strelcev. S tem je prav gotovo dosegel svoj ideal. Verjetno bi marsikdo bil rad v njegovi koži, posebno v vročih mesecih, ko bo borba v največjem razmahu.

Od Tristine pač nismo mogli veliko pričakovati. Za uspehi pride navadno neuspeh. Malo upanja je tudi za nedeljo, ko se bo srečala v Neaplju z vročkrvnimi Neapolitanci. V glavnem je Tristina že dosegla, kar ji gre. Dovolj je namreč ostati v »A« ligi, kaj več ni pričakovati. Kdor je z malim zadovoljen, bo nekoč velikega deležen. Iz Vidma pa prihajajo glasovi, da se nadebudni Furlani prav zadnje čase precej družijo s tako zvano »krizo«. Nedeljski neuspeh z Laziem (1:1) nam tega sicer ne more še potrditi. Videli bomo, kako se bo v nedeljo končala tekma z Juventusom v Turinu.

Mednarodni nogomet je v nedeljo zabeležil nekaj zanimivih srečanj. V Toskani je te dni mednarodni mladinski nogometni turnir. Udeleženci so bili razdeljeni v 4 skupine. Jugoslavija, ki je spčetka imela precej možnosti, da zasede dobro mesto, je v zadnjem srečanju z Madžari izgubila z 2:0. Zasedla je torej drugo mesto v svoji skupini. Italija dosedaj še vedno vodi v I. skupini.

Zagrebski Dinamo, katerega raven je precej padla, je v nedeljo v Pragi z lepo igro premagal Spartaka (2:0). Golom sta botrovala Dvonnič ter Lipošinovič.

Beograjski Partizan je imel v gosteh Wiener Sportklub in ga odpravil z ne ravno lepo igro (4:3).

Portugalska reprezentanca je premagala Luxemburg (3:1).

Smučarji se v glavnem poslavljajo od snega. Smuka v visokih Alpah bo seveda še dolgo možna. Tako so bile te dni v Cerviniji mednarodne smučarske tekme, na katerih so poleg Italijanov, Francozov, Avstrijcev in Svicarjev nastopili tudi Jugoslovani v postavi: Mulej, Dornik, Janc, Ilija ter Nograšek. Dosegli niso velikega uspeha, če izzamemo Tinčka Muleja, ki je po vseh nesrečah v smuku zasedel 28. mesto. Ostali mlajši so sicer pokazali izredno drznost, vendar jim manjka nove tehnike in opreme. Z drznostjo se je posebno izkazal Janc, ki pa jo je drago plačal. Vozil je namreč 120 km na uro, ko je zavil s proge in se zelo nevarno ponesrečil. Da je bilo smučanje divje, nam priča samo dejstvo, da je 33 tekmovalcev zrušilo svetovni rekord te proge, ki ga je branil Colò. Med temi sta bila tudi Mulej in Ilija, ki je v smuku s Plateau Rosa dosegel 22. mesto.

V kolesarski dirki Paris-Roubaix je zmagal Francoz Forestier pred Coppijem in Bobetom. Dirka spada v okvir prvenstva za Desgrange-Colombo pokal, ki je obenem tudi neuradno svetovno prvenstvo za cestne dirke. V splošni oceni za ta pokal vodi Bobet, kateremu pa sledijo sami znanj svetovni kolesarji Gauthier, Derycke, Van Stenbergen, Koblet, Forestier, Coppi itd.

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Tarzan, kralj džungle

št. 8

»Če ga pripeljemo živega, bo plačilo večje!« S temi besedami je vodja tolpe pustil Tarzana pri življenju. Nezavestnega so zvezali in z njim odjahali. Ko se je zopet zavedel, je ležal v umazanem šotoru iz kozjih kož, trdo zvezan na preprogi.

Ni se mogel niti ganiti. Cez nekaj časa je stopil nekdo k njemu. Tarzan je spoznal hudobnega Mascalonija. »A, gospod, to me veseli!« se je zarežal in nekajkrat brcnil Tarzana. Ta mu ni odgovoril in malopridnež je nazadnje odšel.

Dolgo je bilo vse tiho. Nato je Tarzanovo uho uje lo šum telesa, ki je drsalo po tleh. Tedaj se je zavesa šotora dvignila. Opazil je glavo in oprsje temne postave, a je ni mogel razločiti. Kaj je prihajalo nadenj? Človek ali zver?

Copyright, 1929, by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved. MAXON

A že ga je pomiril dotik mehke roke. »Kdo si?« je vprašal. »Plesalka iz Sidi-Aisse,« je bil odgovor. Tarzan je začutil hladno jeklo na roki in v trenutku so bile vezi porezane. Hitro je planil pokonci. Bil je prost!

»Hitro z menoj!« je šepnila. Splazila sta se v bližnje grmovje. »Ne razumem, kako si prišla sem, da si me mogla rešiti,« je vprašal. Dekle se je nasmešnilo. »Dolga pot je za menoj, mnogo je je pred nama, preden bova na varnem.«

Nato sta skupaj krenila v puščavo. »Vrlo dekle si,« je rekel Tarzan, »da se zaradi tujca izpostavljaš nevarnosti.« Arabka se je ponosno vzravnila. »Hči šejka Kaburja ben Sađena sem,« je odgovorila, »in nevedna bi bila svojega očeta, ako ne bi...«

Skrivnost

DRJA FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

»Vedel sem tako dobro, ko da bi na lastne oči videl, da se je zadnjo noč pripravljala neka zagonetna zadeva,« je dejal. »In res je bilo tako; za streljaj od naju! Nekdo je prišel k Franku Norrisu Westu. Nadzornik Weymouth je pravkar bil pri telefonu.«

»Norris West!« sem zakričal, »ameriški letalec — in izumitelj!«

»Da, izumitelj zračnega torpeda. Ponudil je svoj izum angleškemu vojnemu ministrstvu, pa so predolgo časa odlašali.« Vstal sem iz postelje.

»Kaj meniš?«

»Menim, da so njegove zmožnosti zbudile pozornost dr. Fu-Mančuja!«

Te besede so bliskovito učinkovale. Ne vem, kako dolgo časa sem se oblačil, koliko časa je preteklo, da je prispel taksi, katerega je Smith po telefonu poklical, niti ne, koliko dragocenih minut nama je vzela pot; z živčno naglico je vse to šlo mimo naju kakor brzovjavni drogi mimo okna ekspresnega vlaka; v takem

napetem stanju sva prišla na prizorišče tega najnovejšega zločina.

Mr. Norris West, čigar suho, mirno obličje je bilo zadnje čase pogosto natisnjeno v dnevnem časopisju, je ležal na tleh male sprejemne sobice; ležal je na hrbtu, v roki pa je imel telefonsko slušalko.

Skozi zunanja vrata je morala policija vdreti. Morali so odstraniti kos plošče, da so prišli do zapaha. Neki zdravnik se je sklanjal nad mirno postavo v marogasti pižami, detektivski nadzornik Weymouth pa je stal zraven in gledal, ko sva s Smithom vstopila.

»Z zelo močnim sredstvom so ga omamili,« je dejal zdravnik in poduhal Westove ustnice, »toda ne morem reči, katero sredstvo so uporabili. Ni niti kloroform niti kaj podobnega. Mirne duše ga lahko pustimo, mislim, da se zbudi.«

Po kratkem ogledu sem se strinjal z njim.

»Zelo čudno je,« je povzel Weymouth. »Pred kako uro je po telefonu pozval Scotland Yard in povedal, da so v njegovo sobo vlomili Kitajci; potem je uradnik ob telefonu jasno slišal, da je padel. Ko smo prispeli semkaj, so bila vrata zapahnjena, kakor ste videli, okna so pa tako v tretjem nadstropju. Nič ni dotaknjeneja.«

»Pa načrti zračnega torpeda?« je besno vprašal Smith.

»Menim, da so v oklopni blagajni v njegovi spalnici,« je odgovoril detektiv, »in ta je zaklenjena. Zdi se mi, da je vzel preveč kakega zdravila in dobil potem privide. Toda ako je bilo

RADIO TRST A

Nedelja, 17. aprila ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Razni slovenski motivi; 10.00 Prenos maše iz tržaške stolnice; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše - Debela repa; 13.00 Glasba po željah; 16.00 Malo za šalo - malo za res; 17.00 Poje barkovljanski pevski zbor; 18.40 Igra tržaški mandolinistični orkester; 20.30 Dekle z zlatega zapada.

Ponedeljek, 18. aprila ob: 13.00 Koncert pevskega dueta; 14.00 Igra Franco Russo; 18.00 Strauss: Koncert za oboo in orkester; 19.00 Mamica pripoveduje; 20.10 Hrvatske narodne pesmi; 21.15 Književnost in umetnost; 22.10 Bravničar: Sinfonija št. 2.

Torek, 19. aprila ob: 13.00 Glasba po željah; 18.00 Williams: Koncert št. 2 za klavir in orkester; 19.00 Radijska univerza; 20.30 Radijski oder: Oskar Wilde: Ime ni važno; 22.30 Cajkovski: Sinfonija št. 4.

Sreda, 20. aprila ob: 13.30 Lahne melodije izvaja: duo Harris-Primani; 14.00 Domači odmevi; 18.00 Sibelius: Sinfonija št. 7; 18.30 Z začaranje police; 18.40 Operne arije poje Pavel Pokorny; 19.00 Zdravniški vedež; 20.30 Aktualnosti; 20.45 Arnič: Pesem planin; 21.15 Književnost.

Četrtek, 21. aprila ob: 14.00 Poje Ferruccio Tagliavini; 18.00 Mendelssohn: Koncert za violino in orkester; 19.00 Radijska univerza; 20.30 Dramatizirana zgodba: Premagana bolečina; 21.18 Poje zbor Slovenske filharmonije; 21.40 Wagner: Sigfridova idila.

Petek, 22. aprila ob: 13.00 Glasba po željah; 14.00 Poje Helen Traubel; 18.20 Chopin: Balada št. 4; 18.40 Rahmaninove skladbe igra Mario Sancin; 19.00 Sola in vzgoja; 20.45 Poje moški zbor Ivan Cankar; 21.15 Književnost in umetnost.

Sobota, 23. aprila ob: 14.45 Janaček: Stari češki plesi; 15.30 Pogovor z ženo; 16.00 Kavarniški koncert - igra ork. Pacchiori; 18.00 Poje Rožica Kozmanova; 21.00 Malo za šalo - malo za res.

V torek, 12. aprila, je nenadoma umrl

g. Angel Kralj

iz Trebče št. 35

Žalostno vest naznanjajo

žalujoča žena Marcela, hčerka Orlanda, mati, brat in sestre ter ostali sorodniki

Trebče, 13. aprila 1955

TEDENSKI KOLEDARČEK

15. aprila, petek: Helena, Bastirad
16. aprila, sobota: Turibij, Božislava
17. aprila, nedelja: Bela nedelja, Vitigoj
18. aprila, ponedeljek: Apolonij, Gradislava
19. aprila, torek: Ema, Tihorad
20. aprila, sreda: Marcelin, Dragislav
21. aprila, četrtek: Bruno, Dragomira

VALUTA - TUJ DENAR

Dne 13. aprila si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	627-629	lir
avstrijski šilling	23,50-24,50	lir
100 dinarjev	85-89	lir
100 francoskih frankov	167-170	lir
funt šterling	1640-1670	lir
nemško marko	146,75-147,75	lir
pesos	20-23	lir
švicarski frank	147-148	lir
zlato	717-720	lir
napoleon	4200-4300	lir

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 98: Kakšen pomen imajo »velikonočna jajca«? Od kod izvira in ali je že stara navada da si ljudje za veliko noč darujejo pirhe?

Odgovor: V prejšnjih časih, ko je bil 40-dnevni post mnogo strožji, kot je danes, vse postne dni nisi smel uživati nobene hrane živalskega izvora. Prepovedano ni torej bilo le meso, temveč tudi mleko, maslo in tudi jajca. Sele na velikonočno nedeljo si lahko začel zopet uživati jajca in v tistih dneh so jih užili več kot navadno. Velikonočna jajca pa imajo tudi drug pomen: jajce je kot grob, ki ga mora notraj zaprti - piščanček - odpreti, če hoče priti v novo življenje. Pobožne žene so dobile odprt Kristusov grob, iz katerega je Učenik čudežno vstal. Kot je velika noč praznik duhovnega vstajenja, prenovljenega duševnega življenja, tako je tudi jajce znak novega življenja. Obdarovanje z jajci, in to z barvanimi, je že prastara navada. Poznali so jo že stari Rimljani, ki so voščilom vedno priložili rdeče barvana jajca.

Vprašanje št. 99: Zakaj obrezane trte jočejo?

Odgovor: Če obrežemo trto malo pred pomladjo torej šele takrat, ko so očesa nabrekli, se začne trta solziti; na prerezanem mestu se zbirajo kaplje, ki pa niso navadna voda, temveč trtni sok. Zaradi te izgube, trta nekoliko ošibi in posledica je, da se očesa pozneje odprejo in trte pozneje poganjajo. Zato bi bilo potrebno skrbeti, da so trte prej obrezane.

Vprašanje št. 100: Moj nad 45 let star vinograd hitro propada. Ali ga lahko takoj obnovim, to se pravi, da takoj zasadim na istem mestu nove trte, ali je bolje, da počakam nekaj let?

Odgovor: Če so rastle trte 45 let, je gotovo zemlja »strudna«. Potrebno je, da najprej iz zemljišča odstranite vse ostanke prejšnjih trt, predvsem vse korenine, potem zemljišče globoko preorjite in bogato pognojite, sejte žito, koruzo, deteljo ali kaj drugega za 4 do 5 let. Med tem časom se bo zemlja odpočila in bo zopet pripravna za trte.

Vprašanje št. 101: Ali je voda iz kraških kalov živini škodljiva?

Odgovor: Stoletja so Kraševci napajali živino v kalih, ker vodovodov niso poznali in jih ponekod tudi še danes ne poznajo. Tudi naši Kraševci so skrbeli za svoje kale. Vsako leto so jih očistili in popravili. Ne vemo, kdo jih je naučil, da so zboljšali okus v kalu nabrane deževnice z živim apnom. S tem so vodo obenem razkužili in v dobro oskrbovanih kalih je ostala voda užitna tudi leto dni. Seveda, kdor ima na razpolago studenčnico ali vodovodno vodo, bo to privoščil tudi živini in ne samo one iz kalov.

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
Ulica Sv. Frančiška 20 - Telefon 29-477

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE za Tržaško ozemlje

PRIEDI:

v soboto, 16. t. m. ob 20.30 v dvorani
PROSVETNEGA DOMA NA OPČINAH
komedijo Jana de Hartoga

SOPOTNIKA

V nedeljo, 17. t. m. ob 16. uri in ob 20.30
v AVDITORIJU V TRSTU igro Charlesa Vildraca

LADJA TENACITY

V ponedeljek, 18. t. m. ob 20.30 v AVDITORIJU
V TRSTU komedijo Williama Shakespearea

UKROČENA TRMOGLAVKA

kaj na tem, kar je momljajal (s težavo ga je bilo razumeti), se mi je zdelo dobro poslati po vas.

»Čisto prav,« je urno odgovoril Smith. Oči so mu sijale ko jeklo. »Položite ga na posteljo, gospod nadzornik!«

Storili so tako in moj prijatelj se je podal v spalnico.

Postelja je bila v neredu, kar je kazalo, da je bil West v njej spal; nikakih dokazov za nenavadni vlom, kakor ga je bil omenil omamljeni, ni bilo videti. Soba je bila majhna - take vrste, kot jih navadno dajejo opremljene v najem - in zelo čedna. Oklepna omara s sestavljeno ključavnico je stala v kotu. Okno je bilo zgoraj za čevlji spuščeno.

Smith je poskusil odpreti omaro, a se ni dala. Za trenutek je poškrtač z zobmi, po čemer sem spoznal njegovo zadrego. Stopil je do okna in ga čisto odprl. Oba sva pogledala ven.

»Vidite,« se je oglasil Weymouth, »od dvorišča do oken je mnogo previsoko, da bi ti pretkani kitajski prijateljčki pritrdili lestev s kako svojo bambusovo napravo. Prav tako sta še dve nadstropji do strehe, da bi jim bilo predaleč do dol, če bi lestev zgoraj pritrdili.«

Smith je zamišljeno prikimal, istočasno pa poskušal moč železne police, ki je šla z ene do druge strani okenskega zidca. Zdajci se je z ostrim vzklikom sklonil. Ko sem mu pogledal preko rame, sem videl, kaj je pritegnilo njegovo pozornost. Na prašnih sivih kamnih zidca so se jasno videli odtisi - znamenja - ali kakor že hočete. Smith se je zravnil in me vprašujoče pogledal.

»Kaj je, Petrie?« je vprašal. »Neke vrste ptič je bil tu, in sicer nedavno.«

Nadzornik Weymouth si je tudi ogledal znake.

»Še nikoli nisem videl sledove ptičjih nog, ki bi bile tem enake, Mr. Smith,« je zamrmral.

Smith se je vlekel za uho. »Ne,« je odgovoril zamišljeno, »tudi jaz ne.«

Obrnil se je in pogledal moža na postelji. »Ali mislite, da je vse skupaj bil le privid?« je vprašal še detektiv.

»Kaj pa potem z znaki na okenskem zidcu?« ga je zavrnil Smith.

Jel je nemirno hoditi po sobi, se včasih ustavil pred zaklepnjeno oklepno omaro in pogosto pogledal Norrisa Westa. Nenadoma je šel ven in na hitro pregledal še druge sobe, nakar se je spet vrnil v spalnico.

»Petrie,« je rekel, »mi tratimo dragocen čas. Westa moramo zbuditi.«

Nadzornik Weymouth je zazijal. Smith se je potrpežljivo obrnil k meni. Zdravnik, ki ga je policija pozvala, je bil že odšel. »Ali ni nikakega sredstva, ki bi ga obudilo, Petrie?« je rekel.

»O tem ni dvoma,« sem mu odvrnil, »samo če bi vedeli, s kakšnim sredstvom ga je omamil.« Prijatelj je spet nadaljeval svojo nemirno hojo, nenadoma pa je pograbil malo stekleničko s tabletami, ki je bila skrita za nekimi knjigami na polici blizu postelje. Zmagoslavno je vzkliknil.

(Nadaljevanje)